

Nr 232.

Av herr **Lindström**, om inrättande av en heltidstjänst såsom socialpsykiater vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes.

I årets statsverksproposition under femte huvudtiteln har för avlöningar för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes begärts ett anslag på 282 000 kr.

Sedan något år tillbaka har å anstalterna öppnats en »straffanstalt» med plats för ett hundratal till straffarbete eller fängelse dömda personer. I gällande stat har »beräknats personal för en beläggning av 50 fångar utöver det antal som hittills mottagits därstädes» (statsverksprop. II ht. 1944 s. 99).

För tvångsarbets- och alkoholistanstalterna beräknas beläggningen komma att ökas från ett medeltal av 170 interner till 200 nästa budgetår. Beläggningen har varit i stigande under sista åren, och ökningen faller på alkoholisterna. På grund av denna ökning ha enligt Kungl. Maj:ts medgivande i februari 1943 tre extra förmän måst anställas.

Å anstalterna hava nyligen öppnats den under förra årets riksdag beslutade sinnessjukavdelningen. För denna ha måst anställas fem extra förmän med utbildning i sinnessjukvård.

För bestridande av läkarvården har anstalten en rådgivande psykiater med ett arvode på femte huvudtiteln å 1 000 samt en läkare för kroppssjukvården med ett arvode å 4 000 kr. å samma huvudtitel och såsom kompensation för det redan ökade arbetet med straffanstalten ytterligare ett arvode å 1 000 kr. på andra huvudtiteln. För den ökning i läkarnas arbete, som kan bli följden av den väntade stegrade beläggningen å straffanstalten och å alkoholistanstalten, förutses intet ökat arvode.

Kroppssjukläkaren är bosatt på anstalten och är utöver sina arvoden å anstalterna för sin utkomst hänvisad till privatpraktik i anstaltens omgivning: Färentuna härad, västra delen av Stockholms provinsialläkar-distrikt. Ända sedan anstaltens tillkomst på 1890-talet är dessa Mälareöars befolkning van att söka läkare från anstalten.

För att än bättre tillgodose denna befolknings rättmätiga krav på en effektivare läkarvård — provinsialläkaren är ju bosatt i Stockholm —

hava av vederbörande myndigheter vidtagits åtgärder för inrättandet av ett extra provinsialläkardistrikt omfattande västra delen av Stockholms provinsialläkardistrikt (Färentuna härad). Såsom stationsort för distriktet är Svartsjö avsett, då myndigheterna räknat med att anstaltsläkaren (kroppssjukvårdsläkaren) jämväl skulle erhålla tjänsten såsom extra provinsialläkare.

Det torde icke kunna undvikas att läkarens tjänsteplikter gentemot anstalterna härigenom kunna komma i konflikt med hans nytillkommande tjänsteplikter ute i distriktets olika delar — helst som anstaltsklientelet visar tydliga tecken att stegras i antal både med fångar och abnorma alkoholister. Vid det stundande inrättandet av en extra provinsialläkartjänst bör därför anstalten kunna fordra helt en läkartjänst för det egna behovet, så att dess innehavare icke av andra tjänsteplikter drages bort från det arbete, för vilket han egentligen är avsedd.

Svartsjöanstalterna — med undantag av straffanstalten — äro ju avsedda dels för lösdrivarklientel, vilket visar en alldeles påfallande nedgång i frekvensen, dels för det alkoholistklientel, vilket visat sig omöjligt att sköta å andra anstalter och vilket visar lika påtaglig ökning i frekvensen. I sin helhet är klientelet nu i stegring, och undan för undan komma inom klientelet fram allt mer utpräglade former av psykisk abnormitet. Detta sista förhållande kan i förstone synas egendomligt, men liknande erfarenheter göras å sinnessjukhusen, där man observerar någon nedgång proportionellt inom vissa sjukdomsformer (t. ex. bland schizofrenierna), under det att bland psykopaterna (de psykiskt abnorma) frekvensen är i stigande, och vissa grupper visa mer utpräglade former av abnormitet. (Det lär förhålla sig så på grund av de ändringar som uppstått i arvs-massorna vid den omblandning inom vårt folk, som blivit följden av det sista århundradets folkförskjutningar längs järnvägar och andra kommunikationer. Nu efter ett par generationer visa sig följderna. Här i landet har inom olika demografiska områden befolkningen visat sig vara bärare av skilda arvsanlag.)

I motionerna I:130 år 1941 och I:162 år 1942 samt i en promemoria om svartsjöinternerna av biträdande läkaren vid Beckomberga sjukhus Sten Reuterskiöld till motionen I:192 år 1942 har framhållits det trängande behovet av ökat medicinskt inflytande vid vården av det psykiskt sjuka och defekta klientelet å anstalterna. Riksdagen har förra året tillmötesgått detta krav i en punkt genom beslutet att upprätta en sinnessjukavdelning å Svartsjö samt att bevilja ett anslag å 11 500 kr. för anställande å extra stat av fem vårdare. Denna avdelning öppnades i slutet av förra året. Under tiden har kravet om ökat medicinskt inflytande på vården av alkoholister av viss typ stegrats på olika håll i landet.

Psykiatriska föreningen beslöt på sitt årsmöte i höstas att en framställning borde göras till Kungl. Maj:t om statsanslag till utforskande av de olika alkoholsjukdomarnas orsaker, förlopp och behandling.

Mer och mer växer kravet på en verklig forskningsanstalt för alkoholismens offer, en forskningsklinik som även kunde tjänstgöra såsom upptagningsanstalt i sjukhusform, där arbetet skulle inriktas på diagnos, på behandling av akuta och kroniska fall och på ett utsorterande av sådana fall, där alkoholismen endast utgör ett delfenomen i en psykisk abnormitet av sådana former, att dessa fall varken äro lämpade eller lämpliga för klinikens arbete. Ett sådant utsorterande kräver befintligheten av en särskild anstalt, en asyl, dit de svårast abnorma alkoholisterna kunna remitteras och där de kunna få den för dem bästa behandlingen. Det enklaste sättet att ordna denna detalj i det nya programmet torde vara att fortsätta den medicinska utbyggnad av Svartsjö, som förra årets riksdag började med en liten sinnessjukavdelning, till att nu omfatta en heltidsanställd läkare, en socialpsykiater.

I sakernas nuvarande läge borde en sådan tjänst ej bindas fastare vid anstalterna än på extra ordinarie stat; för att i tjänsten erhålla en psykiater lämplig för det nya forskningsprogrammets krav på aktiv insats, när det gäller utforskande av de psykopatiska fenomen, med vilka alkoholbenägenheten kompliceras, bör han erhålla en lön, motsvarande A 28. Till denna lönegrupp föras å statens sinnessjukhus förste läkarna och överläkarna av 2:dra klass. Av dessa äga de förstnämnda rättighet till privatpraktik, de senare endast till praktik i sinnessjukdomar, men åtnjuta kompensation i fri bostad. Den här föreslagna socialpsykiatern bör helt ägna sig åt anstalts- och forskningsarbete med undersökningar och moderna behandlingar, med forskningar och medicinska utredningar av de olika fallen och dessas komplikationer (socialstyrelsen har flera gånger sista åren påtalat otillräckligheten av ledande tjänstemän vid utskrivningsärendens handläggande å alkoholistanstalten).

Den föreslagna socialpsykiatern borde även, där anstaltens styrelse så anser lämpligt, kunna fullgöra tjänsten som sådan hjälpverksamhetsläkare, varom talas i gällande sinnessjukstadgas 94 §, för vissa interner, som äga hemort i Stockholms stad och Stockholms län. I sådana fall borde han samarbeta med familjevårds- och hjälpverksamhetsorganen i staden och länet. I den mån så befinnes lämpligt bör han även kunna anlitas för poliklinisk verksamhet å anstalten.

Med en sådan arbetsbörda böra hans rättigheter till förvärvsarbete utanför anstaltens rayon begränsas snävast möjligt, och något intrång bör icke tolereras på den extra provinsialläkartjänst, som nu skall inrättas. Såsom kompensation bör han erhålla rättighet till fri bostad, och hans lön bör sättas i Eo 29.

Vid tillsättande av sådan socialpsykiater böra gälla de kompetensvillkor, som fordras för överläkarejänsten vid statens sinnessjukhus; han bör dessutom hava visat sin lämplighet vid behandling av alkoholister enligt de modernaste terapiformerna.

Efter vad som här anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att å Svartsjöanstalterna inrätta en heltidstjänst såsom socialpsykiater å extra ordinarie stat med placering i Eo 29 och med förmånen av fri bostad.

Stockholm den 23 januari 1944.

Rickard Lindström.